

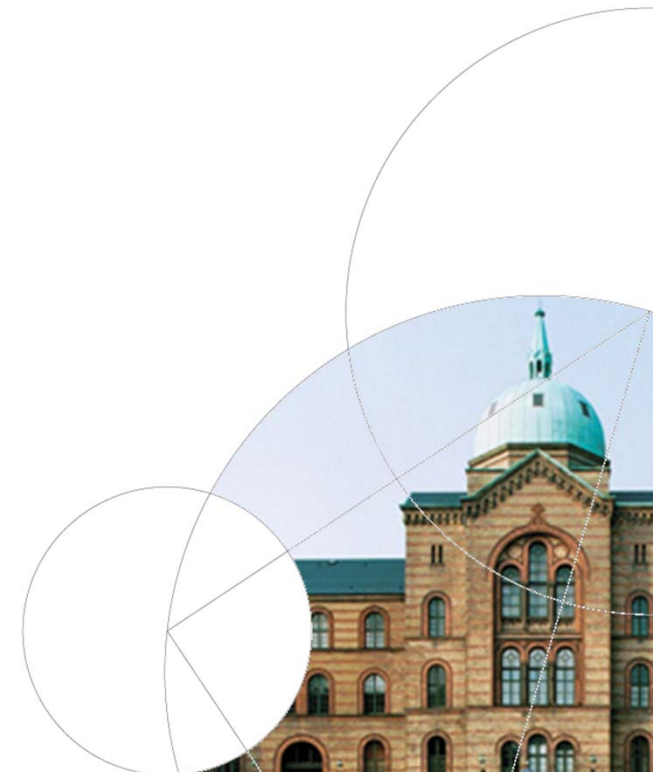
Det Samfundsvidenskabelige Fakultet

Kontraktspolitik, kulturkamp og ideologi 2001-2011

Peter Kurrild-Klitgaard
Institut for Statskundskab
Københavns Universitet
CEPOS-mødet "Den borgerlige
opposition de kommende år"
1.XI.2011

Sted og dato (Indsæt --> Diasnummer)
Dias 1

Mit oplæg i dag

Hvad kan/bør den borgerlige opposition gøre de kommende år?

Hvordan gik det egentlig de ti år, man havde magten?

Artikel i *Økonomi & Politik* (nr. 3/2011) / CEPOS-monograf

- Kontraktpolitikken
- Kulturkampen
- Den faktiske førte politik
- Vælgernes holdninger
- Var dét så det hele værd ...? Og hvad kan det fortælle os af nytte for fremtiden?

Hvordan skal man egentlig bedømme VK-regeringerne 2001-2011?

- I forhold til hvad man ideelt kunne have ønsket sig?
- I forhold til hvad man realistisk/minimalt havde kunnet ønske sig? (Ikke at gøre tingene mindre borgerligt/liberale—f.eks. ikke gøre danskerne mindre frie, mere beskattede, o.s.v.)
- I forhold til hvad der oprindeligt blev stillet i udsigt? ("Kontraktpolitik" & "kulturkamp")
  - 20.XI.2001-15.VI.2011 i alt
    - 2.517 referencer til "kontraktpolitik",
    - 7.959 til "kulturkamp", og
    - 6.963 til "værdikamp"—totalt 17.439 referencer.
  - Til sammenligning var der
    - 8.905 omtaler af "liberalisme",
    - 10.728 af "socialisme", og
    - 892 af "den tredje vej".

Kontraktpolitikken & kulturkampen

1. Kontraktpolitikken:

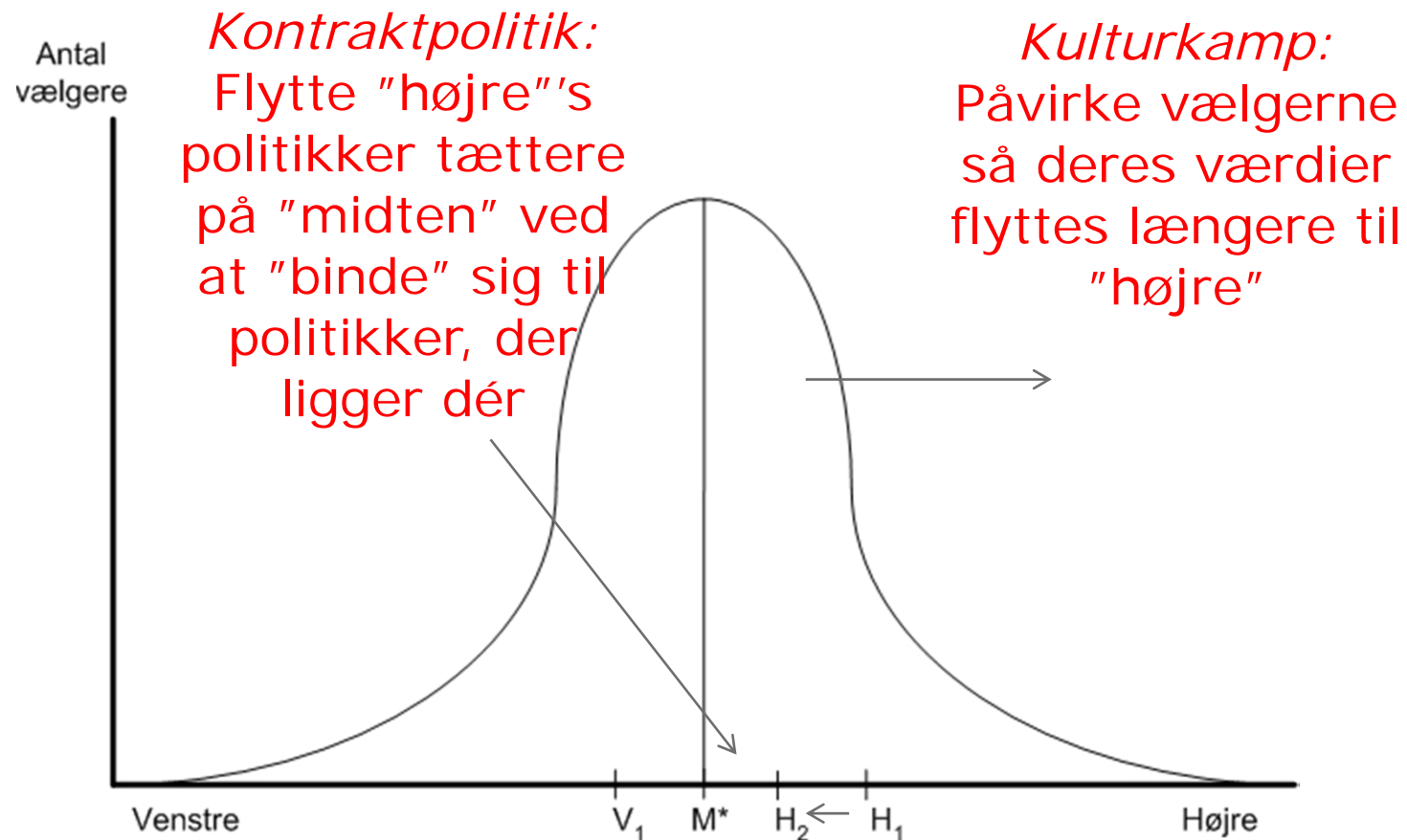
- Inden et valg: Melde klart ud, hvad man vil gennemføre
- Efter valget: Gennemføre hvad man lovede

2. Kulturkampen: Gennem påvirkning af vælgerne systematisk at rykke disses grundlæggende værdier i en retning,

- hvor de tager mere hånd om egne liv;
- ønsker mere frihed & større personligt ansvar;
- bekæmper centralisme, smagsdommeri, o.s.v.

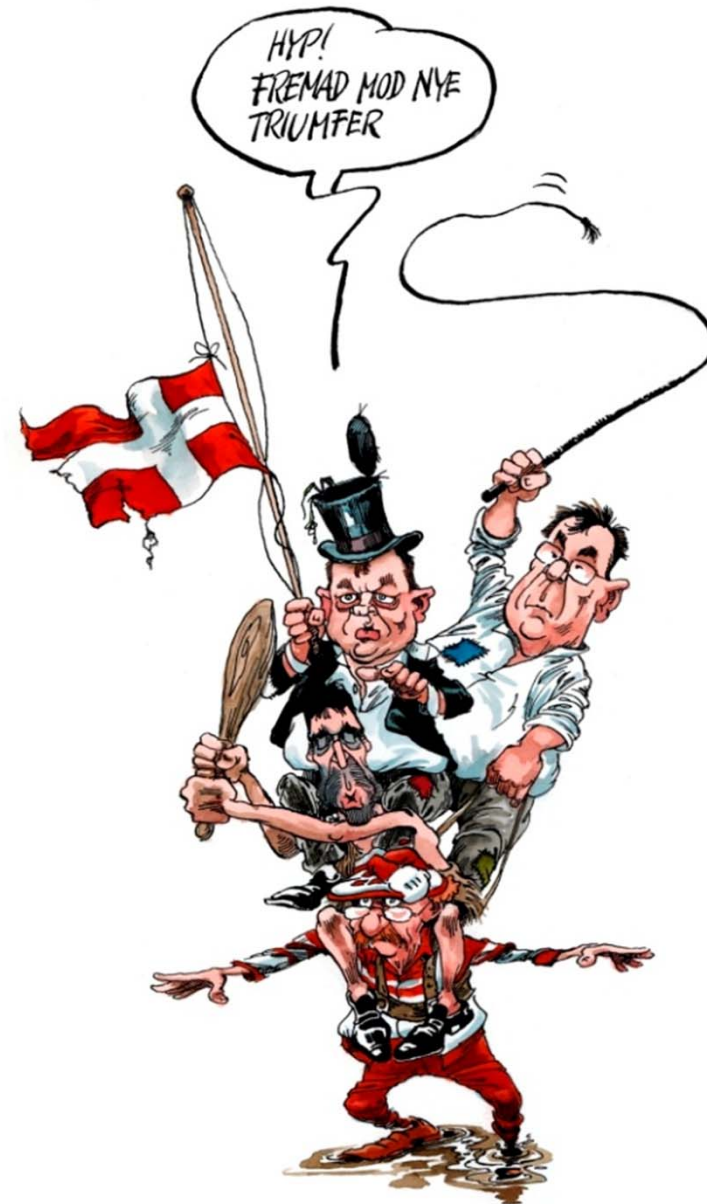
Et teoretisk perspektiv (1): Medianvælgerteoremet

Og hvordan gik det så?

"Der er virkelig sket et ryk i det danske samfund. Ja, nu siger jeg ryk, som om der er sket en revolution [...] Og derfor kan jeg i dag gøre status og sige: Jamen, der er ændret retning i det danske samfund."

Anders Fogh Rasmussen,
2008

Tabel 1. Udviklingen i skattetryk, udgiftstryk og samlede offentlige udgifter 2001-10.

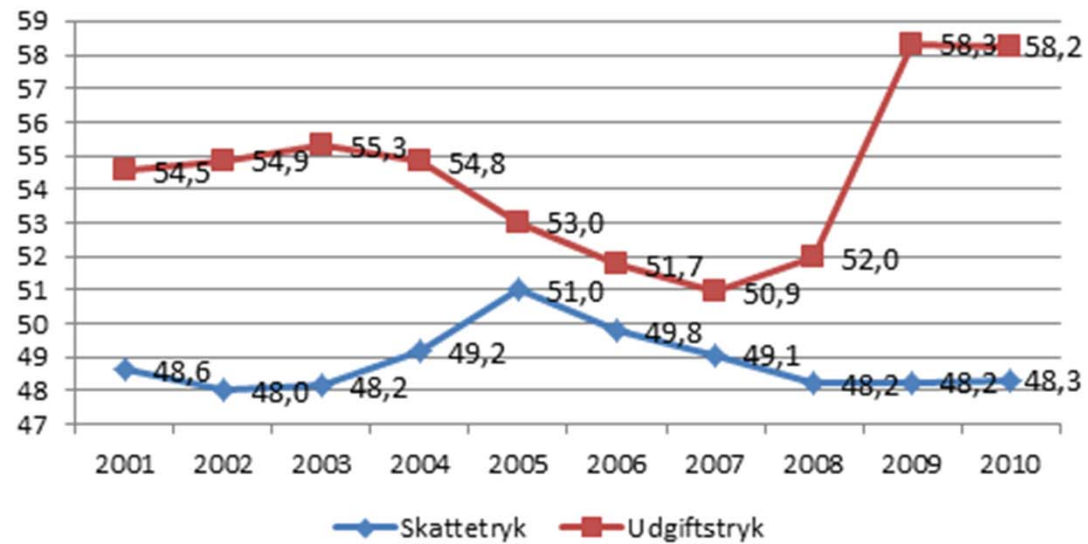
År	Skattetryk (samlede skatter/afgifter i pct. af BNP)	Udgiftstryk (samlede offentlige udgifter i pct. af BNP)	Realvækst i samlede offentlige udgifter, faste priser (2001 = indeks 100)
2001	48,6	54,5	100
2002	48,0	54,9	101
2003	48,2	55,3	101
2004	49,2	54,8	104
2005	51,0	53,0	104
2006	49,8	51,8	105
2007	49,1	50,9	105
2008	48,2	52,0	106
2009	48,2	58,3	111
2010	48,3*	58,3*	115*

* Foreløbige tal.

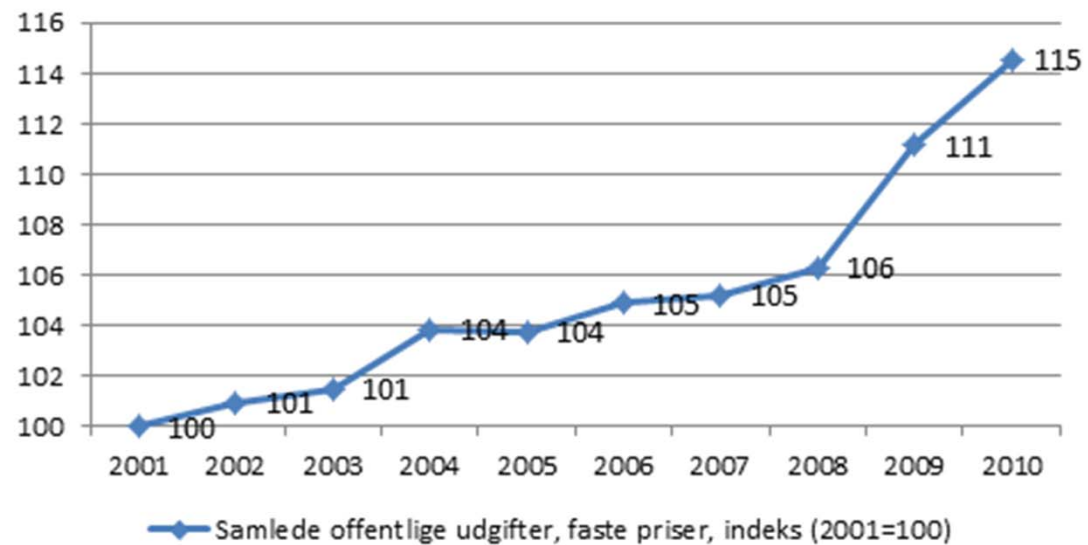
Kilde: Danmarks Statistik, juli 2011.

- + knap 300 nye skatter & afgifter,
- mange i direkte modstrid med formuleringen af "skattestoppet"

Skattetryk & udgiftstryk, 2001-2010

Realvækst i samlede offentlige udgifter, 2001-2010

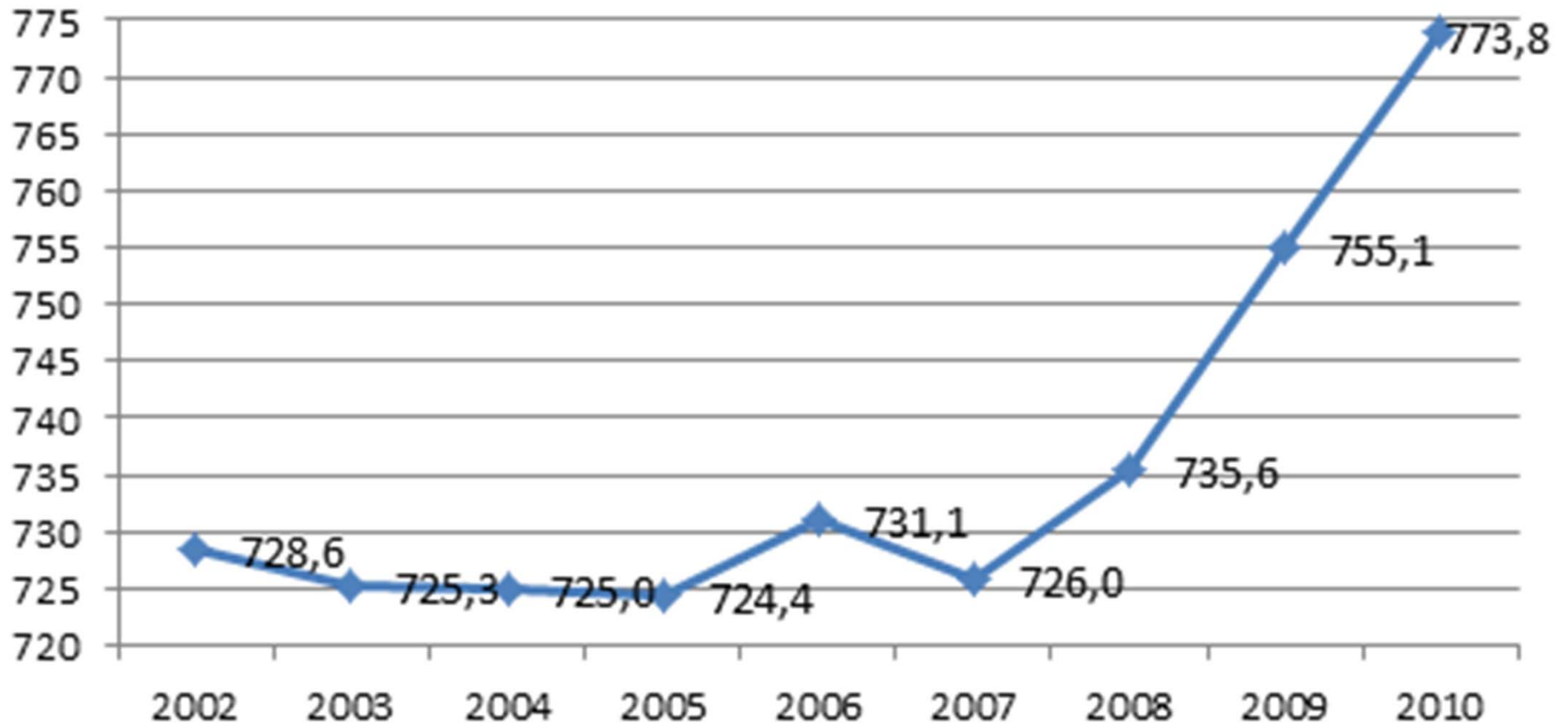
Tabel 2. Udviklingen i antal offentligt ansatte 2002-10.

1. kvartal, år	Antal offentligt ansatte, fuldtidsbeskæftigede, sæsonkorrigeret (1000)
2002	728,6
2003	725,3
2004	725,0
2005	724,4
2006	731,1
2007	726,0
2008	735,6
2009	755,1
2010	773,8

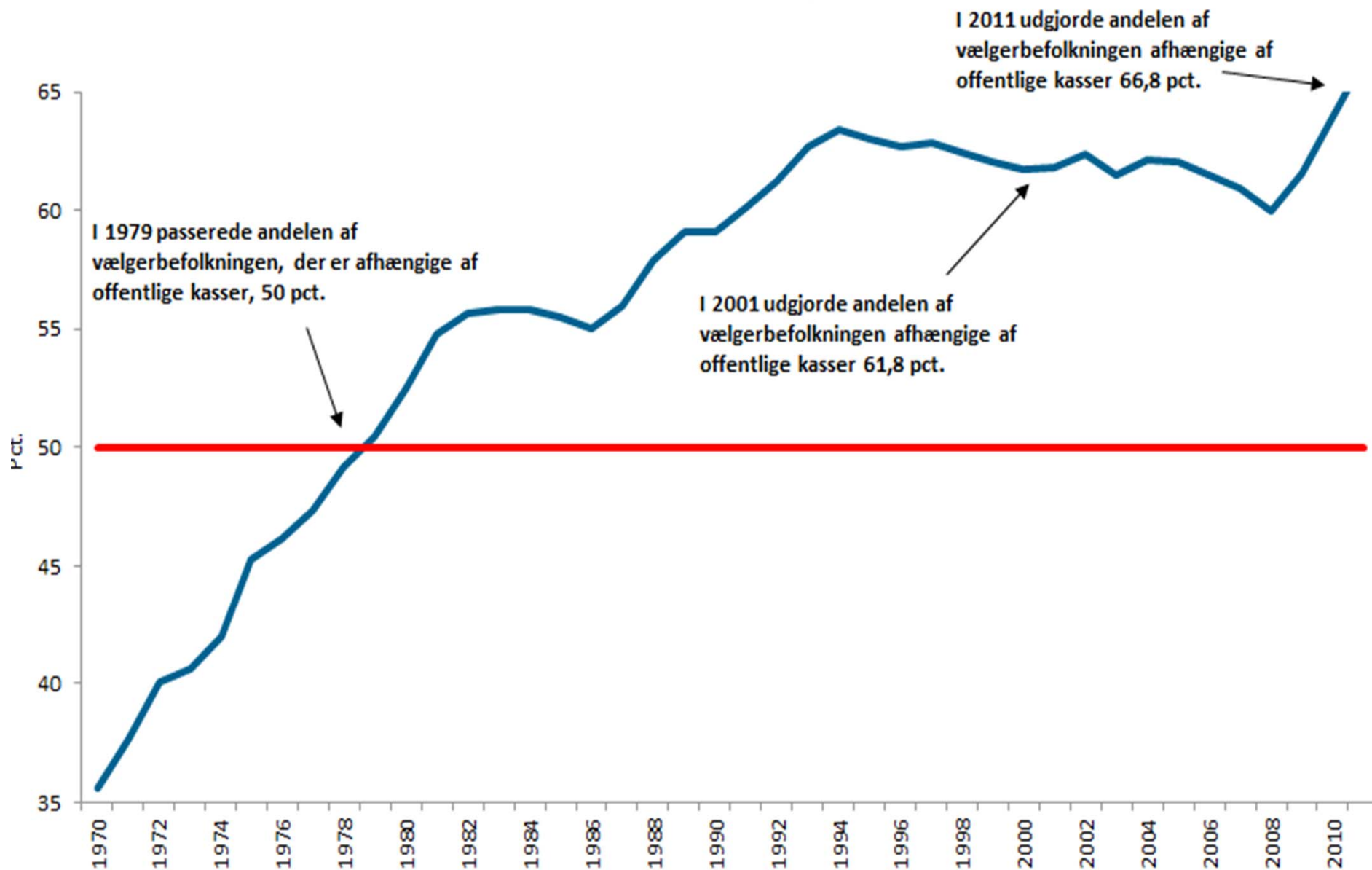
Kilde: Danmarks Statistik, juli 2011

Udvikling i samlet antal offentligt ansatte (1.000, sæsonkorr., 1. kvartal)

Udviklingen i "velfærdskoalitionen", 1970-2011

Udvikling i styring versus frihed

Tabel 3. Udviklingen i reguleringen af danskernes frihed 2001-10.

År	Antal nye regler (dokumenter)*	Dansk score på økonomisk friheds- indeks**	Dansk score på økonomisk friheds-indeks, ekskl. skatter og offentlige udgifter**
2001	1.737	7,44	8,5
2002	1.808	7,61	8,7
2003	1.842	7,82	8,7
2004	2.094	7,80	8,7
2005	2.082	7,71	8,6
2006	2.497	7,71	8,5
2007	2.173	7,73	8,6
2008	1.871	7,69	8,5
2009	2.048	7,52	8,4
2010	2.057	-	-

Kilder:

* Retsinformation, juli 2011 (samlet antal nye love, bekendtgørelser, cirkulærer, cirkulæreskrivelser m.v.)

** *Economic Freedom of the World* (Gwartney, Lawson and Easterly 2006; Gwartney et al. 2010), med 2011-opdateringer for 2009.

Sagt på en anden måde ...

- Et skattetryk, der som helhed var cirka uændret (men undervejs slog Danmarkshistorisk rekord)
- En markant vækst i udgiftstrykket til en Danmarkshistorisk rekord (finansieret via budgetunderskud)
- En markant realvækst i de offentlige udgifter
- En voldsom vækst i antallet af offentlige ansatte
- En fortsat stigning i "velfærdskoalitionens" omfang
- Eksplosion i mængden af regulering
- Uændret/marginalt faldende "total" økonomisk frihed

Kulturkampen & VK's ideologiske udmeldinger

Der skete også noget andet undervejs ...

AFR om liberalisme 2005

- *"[De] der firkantede ideologier hører måske til i det 20. århundredes industrielle tankegang. [...] Jeg vil hellere tage mit udgangspunkt i det enkelte menneske i stedet for at putte alle mine løsninger ind i en liberalistisk tankegang".*
- I stedet for f.eks. at mene, at det offentlige skal tage sig af visse opgaver og private af andre, gjorde Fogh Rasmussen sig til talsmand for en meget aktivistisk offentlig erhvervspolitik, der sågar kunne indeholde socialistiske elementer:
- *"Jeg er vokset op i en liberal tradition, og hvis I havde spurgt mig for 15 år siden, så ville jeg have sagt, at den slags ting skal den offentlige sektor holde fingrene væk fra. Det skal de private nok klare. Det betyder ikke, at jeg er blevet socialdemokrat, men jeg har et fleksibelt syn på, hvordan man skal løse tingene. Jeg ser pragmatisk på redskaberne, og vil ikke lade det afhænge af, om det er liberalistiske eller socialistiske redskaber. Man skal som liberal ikke stivne til beton."*

Venstres ideologer

"Vi ønsker at være et parti for andre end dem, der har udsigt til en badebro og en speedbåd i Skovshoved Havn."

Lars Løkke Rasmussen som reaktion på forslag om at lette top-skatten (2006)

"Vi skal have en offentlig sektor, som er så stor, som den skal være for at kunne løse tidens udfordringer. Derfor vil det være for stereotyp at sige, at når vi laver finanslov, så skal vi dag for dag kigge ud ad vinduerne og se, hvor meget er den private sektor vokset i dag, og hvor meget er der så plads til, at den offentlige sektor kan vokse."

Lars Løkke Rasmussen om "skandi-liberalisme" (2008)

Venstres ideologer (2)

Claus Hjort Frederiksen: Stor offentlig sektor = stor valgfrihed; højt skattetryk = høj service

- *"Lige nu høster vi frugterne af et højt skattetryk. Og det kommer både jer medarbejdere og virksomhederne til gode. Et finmasket socialt sikkerhedsnet koster på skatten. [...] Regeringens mål er at få skatterne endnu længere ned. Men det må aldrig ske på bekostning af fleksibiliteten på arbejdsmarkedet. Skattelettelser skal ikke hentes ved at skære i de sociale satser. [...] Så måske skulle vi alle sammen smile lidt mere, når vi betaler vores skat. Den er med til at ruste os til fremtiden."* (2004)

"Usympatisk"

Jens Rohde, om De Ti Tesers forslag om at lade overførselsindkomsterne blive reguleret med inflationen

Venstres ideologer (3)

- "Claus Hjort har simpelthen skiftet holdning. *Selvom der måtte opstå et flertal for det, så skal overførselsindkomsterne ikke sænkes*, siger beskæftigelsesminister Claus Hjort Frederiksen. Og så mener han i øvrigt, at *det private erhvervsliv skal tage ved lære af det offentlige*" ...
- Sagde Hjort Frederiksen i et interview, hvor han betegnede Venstres politikker fra før 1998 som "*rabiater*" og "*revolutionære*".
- Forslag fra Venstre-folk i 2006 om mere brugerbetaling blev af Hjort Frederiksen betegnet som, at de "*hører ikke hjemme i Venstre.*"

Venstres ideologer (4)

Debatten om ulighed 2005-06:

- Peter Christensen: *"Næste gang vi får ulighedstal i Danmark er jeg sikker på, at uligheden har fået endnu et nyk opad. Så længe det skyldes stigende beskæftigelse og stigende velstand, vil jeg ikke fælde én eneste tåre over det. Tværtimod."*
- Claus Hjort Frederiksen: En "dum udtalelse" og understregede: "Vi arbejder ikke for at skabe andet end større lighed i det danske samfund. Det vil vi utrætteligt fortsætte med."

Konservatives ideologer

- Gentagen afstandtagen til privatiseringer, som Socialdemokraterne havde planlagt ...
- Per Stig Møller/Connie Hedegaard: Finanskrisen beviset på "kapitalismens" kollaps, a la socialismens i 1989 ("I 2008 døde kapitalismen ...").
- Per Ørum Jørgensen: "lidt socialist er der måske i os alle sammen" (2007).
- Lene Espersen betegnede Liberal Alliances forslag om en indkomstskat på maks. 40 pct. og en offentlig sektor af samme størrelse som under Nyrup som "den løbske liberalisme" "hvor alle er deres egen lykkes smed og Fanden tager de sidste" (2010).
- O.s.v., o.s.v., o.s.v. ...

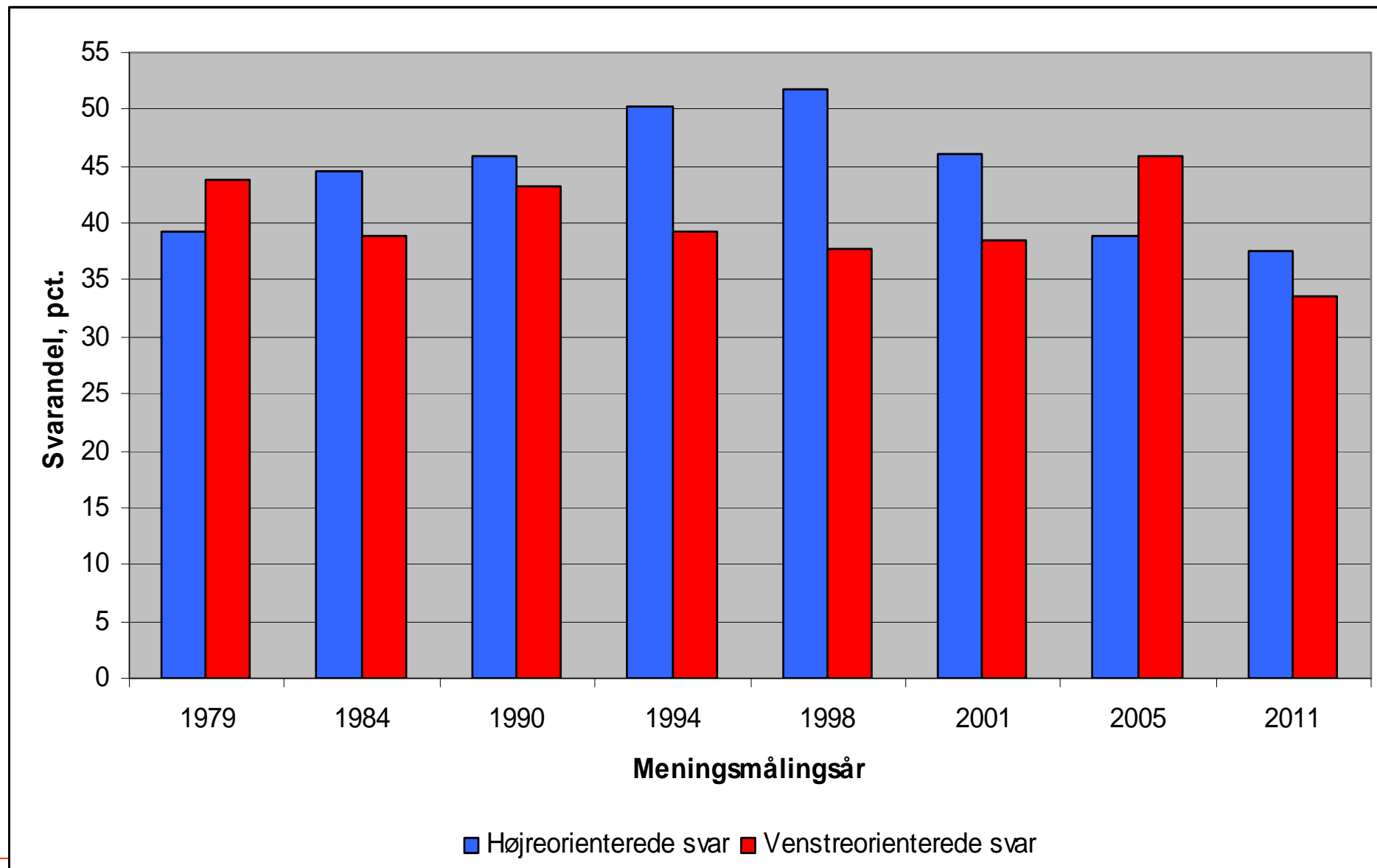
Hvordan gik det med vælgernes værdier?

Man kan konstruere et indeks for, hvor "højreorienterede" eller "venstreorienterede" vælgere er i deres syn på et batteri af spørgsmål, stillet siden 1979:

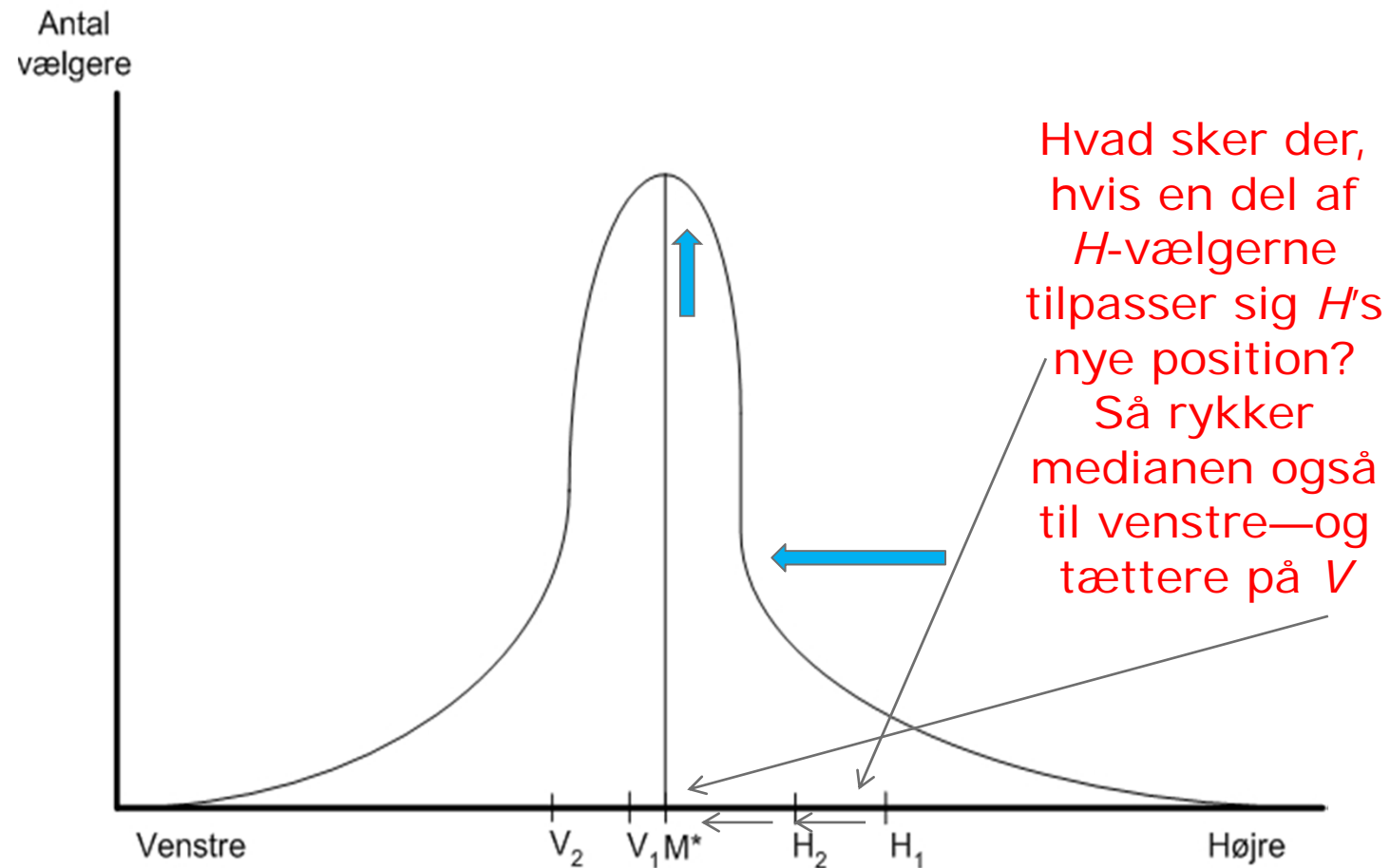
- (1) Sociale reformer (Valgundersøgelserne 1979, 1984, 1990, 1994, 2001, 2005; Gallup 2011).
- (2) Forskelle/udjævning af forskelle i levestandard (Valgundersøgelserne 1979, 1984, 1990, 1994, 2001, 2005; Gallup 2011).
- (3) Statslig kontrol over erhvervslivet (Valgundersøgelserne 1979, 1984, 1990, 1994, 2001, 2005; Gallup 2011).
- (4) Beskatning af høje indtægter (Valgundersøgelserne 1979, 1984, 1990, 1994, 2001, 2005; Gallup 2011).
- (5) Statslig overtagelse af banker og industri (Valgundersøgelserne 1979, 1984, 1990, 1994; Gallup 2011; ikke Valgundersøgelserne 2001 & 2005).
- (6) Politikernes ødselhed med borgernes penge (Valgundersøgelserne 2001 & 2005).

Udviklingen i andel vælgere, der gennemsnitligt svarer henholdsvis "højreorienteret" og "venstreorienteret" på fem fordelingspolitiske spørgsmål, 1979-2011.

Et teoretisk perspektiv (3): Medianvælgerteoremet

Konklusion: Nåede man hvad man ville? (1)

Har VKO-flertallet/VK-regeringerne været succesrige?

M.h.t. "Office-seeking"?

- Man beholdt magten i 10 år ...
- Som regerings-konstellation siden 1901 kun overgået af Stauning (1929-1940).
- Men partipolitisk ikke nogen succes efter 2001:
  - VKO:
    - 2001: 52,3 pct.;
    - 2005: 52,6 pct.;
    - 2007: 50,5 pct.;
    - 2011: 43,9 pct.
  - V tilbagegang ved fem af syv valg siden 2001 (og de to gange med fremgang umådeligt beskedne)
  - K? *Fugheddaboutit!*

Konklusion: Nåede man hvad man ville? (2)

Har VK-regeringerne været succesrige? "Policy-seeking"?

- Fogh Rasmussen: Når det gælder kulturkampens formål, er der endnu et stykke vej til succes: *"Det er et af de områder, hvor der stadig er meget at diskutere. [... Og] når det gælder udgiftssiden, tror jeg, den største udfordring stadig ligger tilbage. Men vi kan jo ikke klare alle ting på en gang".* Samtidigt erklærede han med en ikke helt gennemskuelig logisk konsistens: *"Jeg har nået, hvad jeg gerne ville."* (2006)
- Fogh Rasmussen/Hjort Frederiksen: *"Danmark er blevet mere liberalt siden 2001"* (2006)
- Men ...
  - Vælgerens værdier gik den stik modsatte vej
  - Den førte politik var i.f.t. de erklærede mål enten status quo bevarende eller noget, der trak den forkerte vej.

Konklusion: Nåede man hvad man ville? (3)

... så faktum er: Havde tiden "stået stille" i 2001, ville

- Danskerne have været
  - friere
  - mindre regulerede
  - ramt af færre skatter
- De offentlige udgifter have været lavere
- De borgerligt-liberale vælgere have været mere borgerligt-liberale ...
- De borgerligt-liberale politikere lige så ...

